

**VALSTYBINĖS ŠVIETIMO STRATEGIJOS 2003–2012 NUOSTATŲ
ĮGYVENDINIMO 2003–2006 METAIS ATASKAITA
(santrauka)**

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 nuostatos (patvirtintas 2003 m. liepos 4 d. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimu Nr.IX-1700) papildo Valstybės ilgalaikės raidos strategiją ir nusako Lietuvos švietimo plėtotės tikslus, kuriais yra grindžiama Lietuvos švietimo raida 2003–2012 metais:

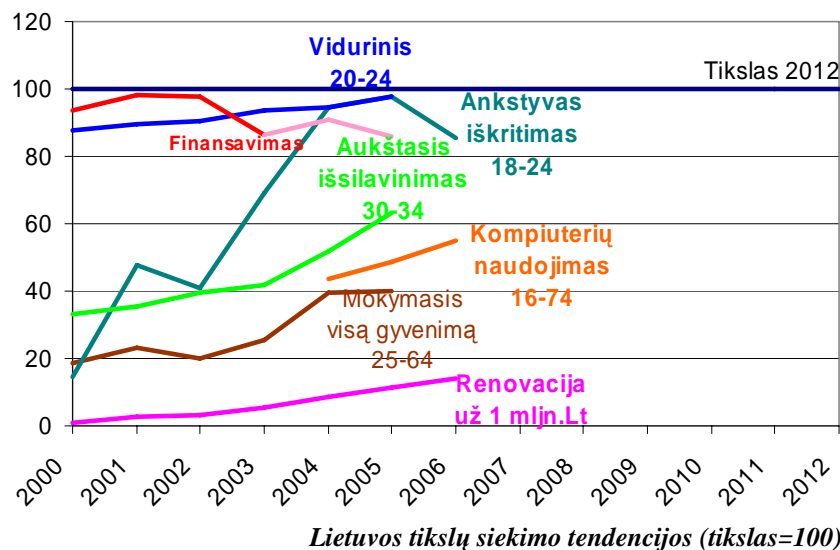
1. Sukurti efektyvią ir darnią, atsakingu valdymu, taikliu finansavimu ir racionaliu išteklių naudojimu pagrįstą švietimo sistemą.

2. Išplėtoti tęstinę, mokymąsi visą gyvenimą laiduojančią ir visiems prieinamą, socialiai teisingą švietimo sistemą.

3. Laiduoti švietimo kokybę, atitinkančią atviroje pilietinėje visuomenėje ir rinkos ūkyje gyvenančio asmens poreikius.

Jų siekiama tobulinant valdymą, infrastruktūrą, paramą, turinį bei personalą. Šios penkios prioritetinės kryptys išskirtos Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 nuostatų įgyvendinimo programoje, kurioje apibrėžti pagrindiniai kiekybiniai ir kokybiniai siekiniai, numatytos priemonės jiems įgyvendinti.

Apibendrinant 2003–2006 metų veiklos rezultatus pastebimi tam tikri visų krypčių pokyčiai.

Juos leidžia analizuoti ir vertinti nuolatinė būklės stebėseną ir analizę pagal ministro patvirtintus reguliariai matuojamus rodiklius (sistemiškai vykdomi nacionaliniai ir tarptautiniai mokinių pasiekimų, švietimo būklės tyrimai). Tai sudaro sąlygas priimti pagrįstus sprendimus ir vykdyti švietimo kokybę laiduojantį valdymą. Sukurta ir veikia Švietimo valdymo informacinė sistema (ŠVIS), Politikos analizės grupė. Visais švietimo lygmenimis įdiegiama šiuolaikinė įšivertinimo (vidaus audito) ir vertinimo kultūra. Įsteigta Nacionalinė mokyklų vertinimo agentūra, vykdanči mokyklų išorinį vertinimą ir kitas funkcijas.

Laispniškai pereinama prie tolygiai paskirstytos atsakomybės ir atskaitomybės, pagrįstos racionaliai ir skaidriai planuojamais ir skirstomais finansiniais ištekliais: įdiegtas strateginis planavimas; įgyvendintas „pinigai paskui mokini“ principas priešmokykliniam ugdymui, bendrojo lavinimo, specialiojo ugdymo ir profesinio mokymo sistemose; padidėjo savivaldybės atsakomybė už valstybinės švietimo politikos vykdymą savivaldybės teritorijoje, rūpinantis švietimo paslaugų prieinamumu kiekvienam

gyventojui, kuriant teikėjų tinklą, organizuojant mokinių vežiojimą ir kt. Siekiama didesnio mokyklos savarankiškumo ir atsakomybės už ugdymo kokybę kiekvienam mokiniui, mokinių saugumą (siekiant ugdymo turinį pritaikyti prie individualių mokinio gebėjimų ir savybių). 17 mokyklų steigėjo funkcijas perdavus apskričių administracijų viršininkams, savivaldybėms atsisakyta kai kurių ministerijai nebūdingų funkcijų. Pertvarkius 13 profesinių mokyklų į viešąsias įstaigas ministerija vietoj steigėjo tapo dalininku; stiprinamas ryšys su darbo rinka, socialiniais partneriais, suinteresuotų asmenų grupėmis. Įvairios interesų grupės, tarp jų nevyriausybinės organizacijos, įvairūs neformalūs susivienijimai įtraukiami į ugdymo kokybės gerinimo problemų sprendimą. Siekiant labiau tenkinti visuomenės poreikius, gerinti švietimo kokybę, stiprinama visuomenės įtaka švietimo sistemai: organizuojamos viešosios konsultacijos, 2005 m. įsikūrė Lietuvos tėvų forumas, kuris atstovauja tėvų ir mokinių interesams sprendžiant svarbiausius ugdymo klausimus visose švietimo pakopose. Laikantis racionalios pusiausvyros tarp aukštųjų mokyklų autonomijos ir atskaitomybės, sudaryta Mokslo ir studijų institucijų vertinimo taryba, kurios 58 proc. narių yra socialiniai partneriai.

Kasmet didinamas MK, plečiama jo struktūra. Nors 2003–2006 m. vidutinis mokytojų atlyginimas kilo (nuo 1166,1 Lt (2003 m. IV ketv.) iki 1537,8 Lt (2006 m. II ketv.)), bet liko mažesnis už vidutinį valstybės sektoriaus tarnautojų atlyginimą.

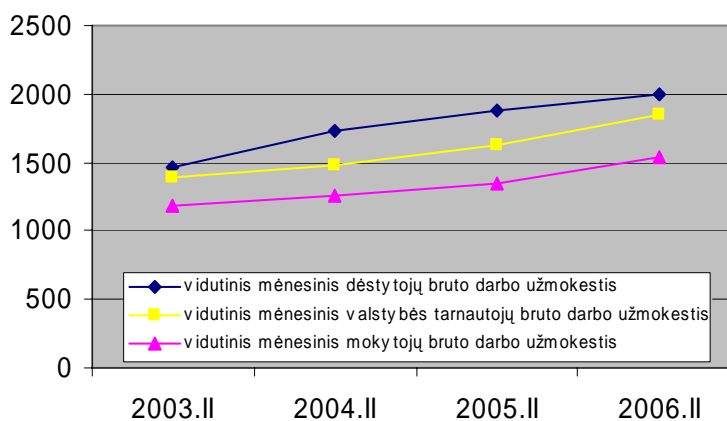
Nuo 2003 m. II pusmečio 20 proc. padidintas visų kategorijų universitetų dėstytojų ir tyrėjų vidutinis darbo užmokestis. Tačiau tik habilituoto mokslo daktaro laipsnį ir profesoriaus pedagoginį vardą turinčių dėstytojų baziniai atlyginimai didesni negu vidutinis valstybės tarnautojų darbo užmokestis.

Tačiau tik habilituoto mokslo daktaro laipsnį ir profesoriaus pedagoginį vardą turinčių dėstytojų baziniai atlyginimai didesni negu vidutinis mėnesinis valstybės tarnautojų darbo užmokestis.

Infrastruktūros tobulinimas orientuotas į mokymosi visą gyvenimą galimybių plėtojimą: švietimo paslaugų tinklo, laiduojančio mokymosi prieinamumą ir kokybę įvairiems asmenims, sudarymą; profesinio ir bendrojo lavinimo suartinimą (parengta teisinė bazė sudaro realias galimybes profesiniams gebėjimams bendrojo lavinimo mokykloje ugdyti), mokinių vežiojimo organizavimą. Nuosekliai optimizuojamas švietimo paslaugų tinklas. Visos savivaldybės patvirtino bendruosius tinklo pertvarkos planus. Reorganizuotos konservatorijos; 13 profesinių mokyklų pertvarkytos į viešąsias įstaigas. Planingai vykdoma vidurinio ugdymo programų akreditacija, gimnazijų tinklo kūrimas.

Toliau kaip 3 km nuo mokyklos gyvenančių mokinių vežiojimas į mokyklą geltonaisiais ir mokykliniais autobusais leido nuo 2003 metų daugiau kaip 50 proc. sumažinti nevežamų mokinių skaičių. Specialiu transportu 2006 m. buvo vežama 22,8 proc. mokinių (iš toliau kaip 3 km nuo mokyklos gyvenančiųjų), tai 7,2 proc. daugiau negu 2003 metais (15,6 proc.). Organizuotas neįgalių mokinių vežiojimas.

Aukštosiose mokyklose siūlomos individualios programos, nenuoseklios ir išlyginamosios, neakivaizdinės, vakarinės bei nuotolinės studijos.

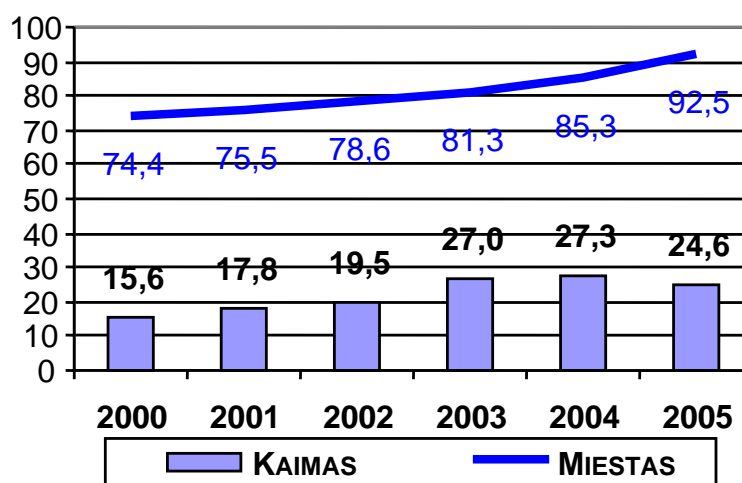
Švietimo ir valstybės darbuotojų algų santykis

Įgyvendinama nuotolinio mokymo forma, plėtojamas nuotolinio mokymo tinklas. LieDM tinkle teikta 510 nuotolinių studijų modulių, kasmet parengiami vidutiniškai 22 nuotolinio mokymosi kursai.

Pradėti įgyvendinti projektai, kuriais siekiama sukurti neformaliojo mokymosi ir savišvietos būdu įgytų kompetencijų pripažinimo ir vertinimo sistemą.

Nors dar smarkiai atsiliekama nuo ES šalių vidurkio, pastaraisiais metais (2003–2006) nuosekliai didėjo 25–64 metų asmenų, kurie mokėsi per pastarąsias 4 savaites, dalis (suaugusiųjų mokymosi lygis) ir per 2003–2006 metus išaugo nuo 3,8 iki 6 proc., ryškiai sumažėjo darbo biržoje registruotų per metus pirminio profesinio mokymo bei aukštojo mokslo absolventų dalis.

Siekiant gerinti psichologinį, socialinį, mokslinį, kultūrinį ir medicininį švietimo aprūpinimą formuojamos **paramos visiems asmenims** tradicijos. Sudarant vaikams lygias mokymosi starto galimybes, plėtojamos ikimokyklinio, visuotinio priešmokyklinio (institucinio priešmokyklinio ugdymo paslaugos 5–6 metų vaikams) ugdymo paslaugos, ypatingą dėmesį skiriant atskirtį patiriančių ir socialinės rizikos šeimų vaikams. Nuo 2004 m. priešmokyklinio amžiaus vaikams skiriamos tikslinės ugdymo lėšos iš valstybės biudžeto taikant moksleivio krepšelio metodiką, įsteigtos 86 ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupės, iš jų 46 kaimo vietovėse.

3-6 m. vaikų dalyvavimas instituciniame ugdyme Lietuvoje, %

Kuriama įvairių poreikių asmenims pritaikyta mokymosi aplinka, plėtojama paramos formų įvairovė, daugiau investicijų skiriama mokyklų atnaujinimui, mokinių saugumui ir užimtumui didinti. Pradėtos teikti mokytojo padėjėjo socialinio pedagogo ir kt. paslaugos. Ypač svarus indėlis – MTP, kurią įgyvendinant pagerėjo mažiausiai 62 mokyklų mokymo ir mokymosi sąlygos

Didinamos mokinio krepšelio lėšos, skirtos vadovėliams įsigyti. Nuosekliai, pritaikant mokyklų poreikiams bei specialiųjų poreikių turintiems mokiniams, tobulinamas mokinių aprūpinimas mokymo priemonėmis. Įgyvendinamos profesinio mokymo programos, pritaikytos specialiųjų poreikių turintiems mokiniams.

Diferencijuojant ugdymą ir palaikant kryptingas neformaliojo vaikų švietimo programas vykdančių mokyklų tinklą, organizuojant ir remiant tikslinės paskirties renginius plėtojama parama gabiems mokiniams.

Veikia 53 psichologinės tarnybos, aprūpintos vertinimo metodikomis, kompiuterine technika, metodine literatūra, parengti specialistai. Daugėja mokinių, dalyvaujančių įvairiose vaikų ir jaunimo socializacijos, kryptingo užimtumo ir prevencijos programose: 2003 m. – 215 tūkst., 2004 m. – 348 tūkst., 2005 – 300 tūkst. 2006 m. – 350 tūkst. mokinių.

Nuolatinis dėmesys skiriamas tautinių bendrijų švietimo reikmėms: veikia šeštadieninės ir sekmadieninės tautinių mažumų mokyklos. Kasmet įsisteigia naujų mokyklų. Jų yra apie 40 ir jose mokosi apie 950 mokinių (mokyklų ir mokinių skaičiai kinta)

Sudarytos ir plėtojamos galimybės mokytis ir įgyti išsilavinimą migruojančių šeimų vaikams ir suaugusiesiems.

Veikia valstybės paskolų studijuojantiems teikimo sistema, taikomos finansinės pagalbos priemonės aukštosiose mokyklose studijuojantiems neįgaliesiems, koreguojamas papildomų stipendijų doktorantams skyrimas.

Plėtojama informavimo ir konsultavimo apie mokymosi galimybes sistema: Atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema (AIKOS); įsteigta Lietuvos profesinio orientavimo tarnyba; profesinėse mokyklose veikia informaciniai centrai (teikiantys informaciją profesinių mokyklų, miestelių ar gyvenviečių asmenims apie laisvas darbo vietas rinkoje, įsidarbinimo galimybes ir kt.); steigiami profesinio informavimo taškai (PIT), kuriuose mokiniais ir studentams teikiamos profesinio informavimo paslaugos (jų įsteigta 60). Diegiama Lietuvos mokslo ir studijų sistemos informacinė sistema (LieMSIS).

Tobulinamas ugdymo turinys. Išaugo įstaigose ugdomų 1–6 metų vaikų dalis, (tačiau šios paslaugos dar nepakankamai prieinamos kaimo vietovėse gyvenantiems vaikams), sumažėjo mokyklos nelankančių vaikų ir jaunimo dalis, plėtojamos galimybės mokiniams grįžti į nuosekliojo mokymosi sistemą (jaunimo mokyklos, suaugusiųjų mokymo centrai).

Stiprinamas ryšys tarp universitetinio ir neuniversitetinio aukštojo mokslo: pradėtas teikti profesinio bakalauro kvalifikacinis laipsnis baigusiems nuosekliąsias neuniversitetines studijas.

Atnaujinamas ugdymo turinys, jį orientuojant į bendrųjų kompetencijų ugdymą, kalbų mokymą, labiau individualizuojant, priartinant prie mokinio ypatumų, praktinės veiklos. Plėtojamos šiuolaikinio mokymo, mokymosi ir vertinimo metodikos. Tobulinamos darbo su įvairių poreikių vaikais formos. Ugdymo programose įgyvendinamas mokinių ekonominis ugdymas ir verslumas (įvestas atskiras mokomasis dalykas pagrindinio ugdymo programoje, pasirenkamieji dalykai, praktinio mokymo firmos, studentų mokslinė praktika ir kt.).

Siekama geriau subalansuoti darbo rinkos poreikius ir teikiamas kvalifikacijas. Profesinio mokymo ir studijų programos derinamos su darbo rinkos poreikiais. Profesinių mokyklų mokinių priėmimas planuojamas atsižvelgiant į darbo rinkos ir darbdavių poreikius. Diegiamos profesinio mokymo programos, skirtos specialiųjų poreikių asmenims (specialiųjų poreikių asmenims naujai įkurtos atskiros mokinių profesinio mokymo grupės arba jie integruojami į esamas bendrąsias grupes), programos profesinės kvalifikacijos neįgijusiems arba nepaklausia kvalifikaciją turintiems asmenims.

Įgyvendinamos priemonės mažinančios mokinių mokymosi krūvius.

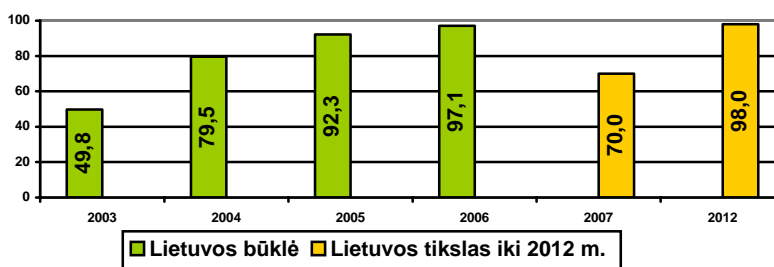
Lietuvos aukštosioms mokykloms suteikiama teisė vykdyti jungtinių studijų programas kartu su kitomis aukštosiomis mokyklomis ir teikti jungtinį kvalifikacinį laipsnį. 2003–2006 metais patvirtinti technologijos mokslų studijų srities 22 studijų kryptių reglamentai

Vykdomas ugdymo turinio vertinimas. Kuriama nuo mokymo įstaigos nepriklausoma pagrindinio profesinio mokymo žinių ir kompetencijos vertinimo sistema. Centralizuotai, pagal bendras užduotis, pradėti vykdyti baigiamieji kvalifikacijos egzaminai. Profesinio mokymo programos derinamos su darbo rinkos poreikiais. Planingai vykdomas studijų programų vertinimas, pasitelkiant užsienio ekspertus. 2003–2006 m. SKVC yra vertinęs 386 studijų programas. Tarptautiniai ekspertai įvertino 157 studijų programas. Studijų programos derinamos su tarptautiniais standartais ir darbo rinkos poreikiais.

Šalyje sparčiai vystantis telekomunikacijos technologijoms, įgyvendinant Visuotinio kompiuterinio raštingumo programą, patvirtintą Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. rugsėjo 15 d. nutarimu Nr.1176, daugėja jas naudojančių gyventojų, keičiasi mokymosi ir mokymo samprata: IT dalyko ugdymas perkeltas į žemesnes klases, įgyvendinamos mokomosios kompiuterinės programos, kasmet organizuojama kompiuterinio raštingumo įskaita vidurinę ugdymo programą baigiantiems mokiniams, daugėja ją laikančių ir išlaikančių mokinių skaičius (2004 m. laikė 14678 mokiniai, išlaikė 68 proc. nuo laikusiųjų, 2006 m. laikė 18 399, išlaikė daugiau kaip 74 proc.), pradėtas vykdyti informacinių technologijų valstybinis brandos egzaminas.

Daugėja gyventojų (25–64 metų), naudojančių kompiuterius dalis (per 2004–2006 metus išaugo beveik 10 proc.). Iki 88,1 proc. išaugo jaunimo (16–24 metų), gebančio naudotis informacinėmis technologijomis, dalis.

2006 m. 97 proc. valstybinių bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų turėjo prieigą prie interneto (2003 metais jų buvo 40 proc.), ir tai viršija 2007 m. keltą siekinį.

valstybinių bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų prieiga prie interneto, %

Pasiekta 2500Mb/s (nuo 622Mb/s) 2003 metais) tarptautinio ryšio kanalo laidumo sparta, LITNET vartotojų skaičius pasiekė 320 tūkst. Mokslo ir studijų sistema naudoja tarptautinėmis mokslinės literatūros duomenų bazėmis. Plėtojamas Lietuvos akademinė bibliotekų tinklas. Bendroje informacijos sistemoje dabar veikia 72 mokslo ir studijų bibliotekos (2003 metais jų buvo 57).

Suaktyvėjo tarptautinis bendradarbiavimas. Aktyviai dalyvaujama Europos Sąjungos programose: Socrates, Leonardo da Vinči (tęsti Lietuvos ir Europos Sąjungos pasirašytų sutarčių įgyvendinime).

Pertvarkant pedagogų rengimą siekiama pagerinti jų praktinį pasirengimą, sumažinti akademiškumą. Vertinamos aukštųjų mokyklų pedagoginių studijų programos.

Decentralizavus mokytojų kvalifikacijos tobulinimo sistemą, sukūrus ir plėtojant regioninių pedagogų kvalifikacijos tobulinimo institucijų infrastruktūrą, padidėjo kvalifikacijos tobulinimo paslaugų prieinamumas ir pasirinkimo galimybės. Pradėti kvalifikacijos tobulinimo veiklą vykdančių institucijų vertinimo ir akreditavimo darbai. Organizuotas pedagogų perkvalifikavimas

Mokyklose daugėja specialiųjų pedagogų, psichologų, socialinių pedagogų. Jų funkcijoms mokykloje ir kvalifikacijai skiriama daugiau dėmesio (mokyklose dirbančių specialistų funkcijos reglamentuojamos atskirais teisės dokumentais). Įgyvendinama praktika mokyti mokyklų komandas, dalykų mokytojus, rengiant juos įgyvendinti švietimo naujoves.